

Daniel Korzan
Szkoła Wyższa
im. Pawła Włodkowica
w Płocku

Dorosły e-Uczeń

Pierwsza dekada XXI wieku to już bez wątplenia początek ery informacyjnej. Zmieniają się formy komunikowania, zmienia się znaczenie i rola informacji, symptomatycznym przemianom podlega także edukacja.

Dziś *e-learning*, e-edukacja, czyli kształcenie za pośrednictwem globalnej sieci Internet jest już codziennością. Badacze wieszczą już nadejście nowej ery – *m-learningu*, czy m-edukacji, czyli edukacji mobilnej, w której medium przekazywania treści w procesie nauczania i uczenia się miałyby być coraz bardziej rozwijające się i coraz bardziej technicznie zaawansowane ... telefony komórkowe.

Na przestrzeni ostatnich lat obserwujemy szczególnie dynamiczny rozwój technologii komunikacyjnych i informacyjnych. Coraz większego znaczenia nabiera dziedzina zwana telematyką, która łączy w sobie techniki komunikacyjne z przekazem informacji.

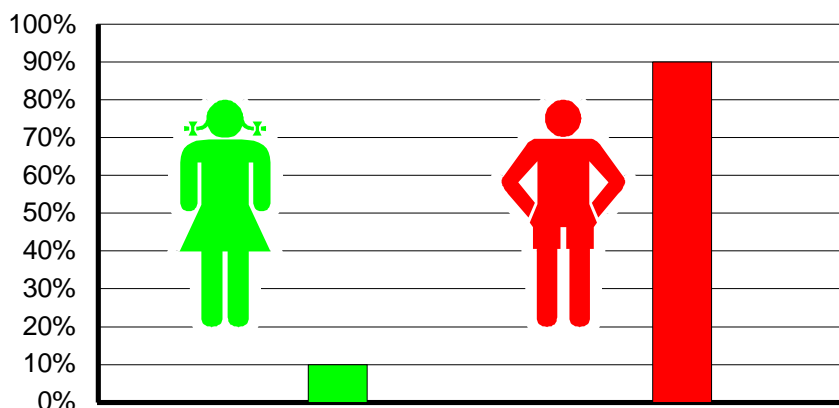
Nowe technologie modyfikują ludzkie życie, jego styl, tempo. Mają także wpływ na rynek pracy, zmniejszając permanentnie liczbę miejsc pracy. Pewne zawody zanikają, na ich miejsce pojawiają się nowe, wymagające jednak wyższych, nie rzadko wysokospecjalistycznych kwalifikacji. Zmieniają one naturę i organizację funkcjonowania społeczności na różnych szczeblach. Nie pozostają także bez wpływu na edukację.

W świetle coraz częściej występujących w codziennym życiu XXI wieku zjawisk określanych przedrostkiem *e-*, takich jak *e-shopping*, *e-banking*, czy wreszcie *e-learning*, oznaczających elektroniczne zakupy, internetową bankowość, czy elektroniczną edukację, autor pozwolił sobie użyć, na potrzeby niniejszego opracowania, jeszcze jednego słowa z tak modnym dziś e-prefiksem. Słowo to brzmi: e-uczeń. e-Uczeń to członek elektronicznej społeczności globalnej sieci Internet, świadomie korzystający jej edukacyjnej oferty, czyli z przestrzeni, które można byłoby określić mianem e-szkół.

Poniżej przedstawiono wyniki badań sondażowych, wykonanych techniką ankiety, której opracowany przez autora elektroniczny kwestionariusz przesłano do dorosłych e-uczniów za pomocą poczty elektronicznej.

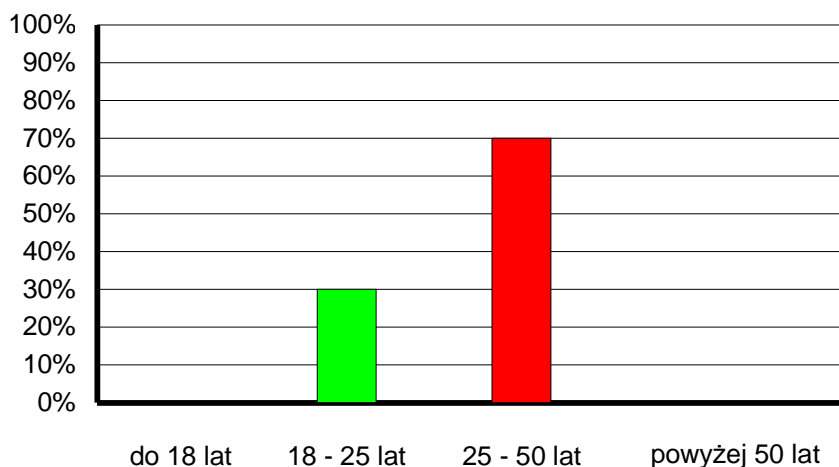
Badania przeprowadzono na początku 2003 roku (od stycznia do marca) wśród absolwentów niektórych elektronicznych uczelni i kursów.

Wykres 1. Płeć dorosłych e-uczniów

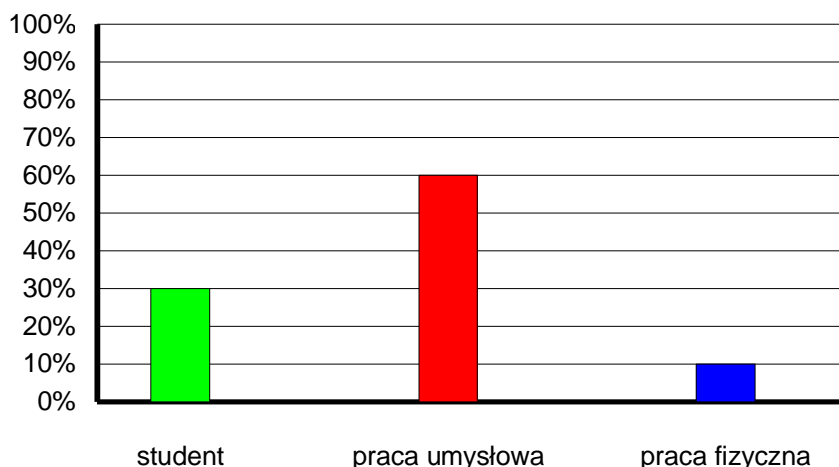
Dorośli e-uczniowie to w zdecydowanej większości mężczyźni. 90% uczestników kursów *online* to mężczyźni, zaledwie jedną dziesiątą wśród badanej populacji stanowią e-uczennice – kobiety.

Wykres 2. Wiek e-uczniów

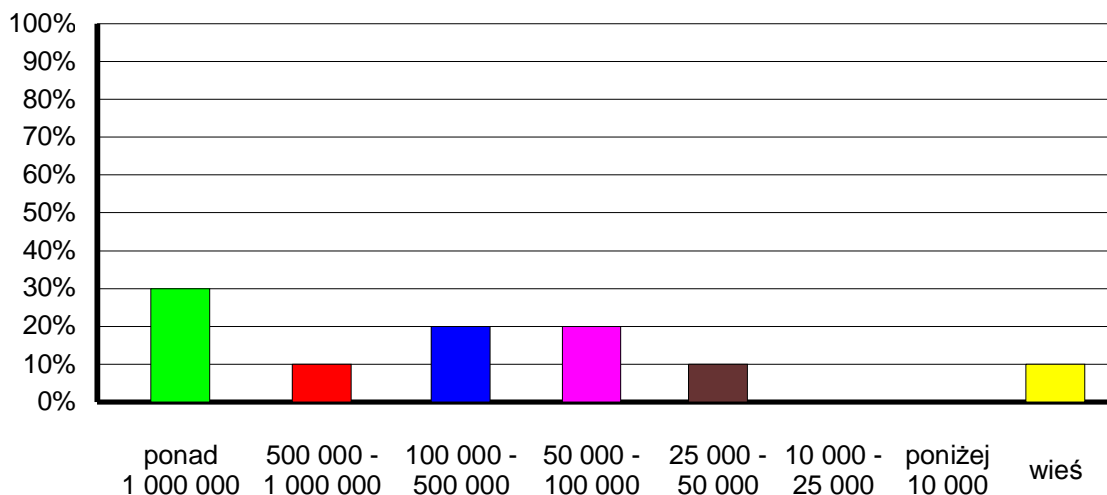
Dorośli e-uczniowie to głównie osoby w wieku produkcyjnym, w przedziale od 25 do 50 lat. Jedna trzecią stanowią osoby młodsze, w wieku od 18 do 25 lat, są to z reguły studenci, podejmujący dodatkową, wirtualną aktywność edukacyjną.

Wykres 3. Aktywność zawodowa dorosłych e-uczniów

Zdecydowana większość dorosłych e-uczniów to osoby zawodowo zajmujące się pracą umysłową. 30% badanej grupy stanowią studenci (populacja osób młodszych) natomiast jedynie w dziesięciu procentach wiedzę za pośrednictwem Sieci zdobywają osoby trudniące się pracą fizyczną.

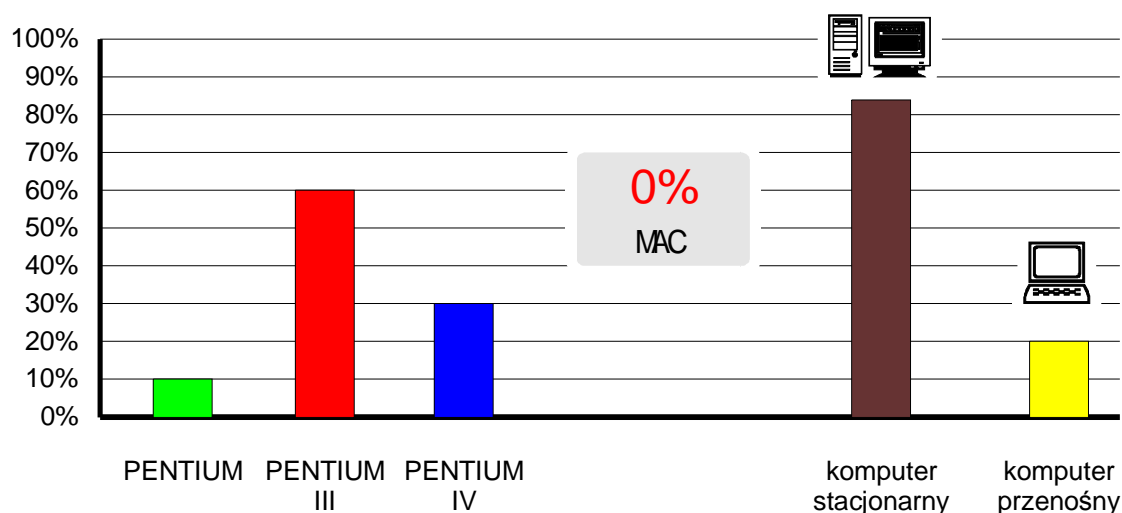
Wykres 4. Miejsce zamieszkania dorosłych e-uczniów

Dorośli e-uczniowie to w zdecydowanej większości mieszkańcy miast, dużych aglomeracji, w których z reguły istnieją instytucje, gdzie mogliby kształcić się w tradycyjny sposób. Jedna trzecia badanych zamieszkuje aglomeracje liczące ponad milion mieszkańców. W około 40% badani to mieszkańcy miast liczących od 50 do 100 000 i od 100 do 500 000. Mniej więcej 10 % zamieszkuje duże miasta od 500 000 do 1 000 000 mieszkańców. Tylko w 10 % badani zamieszkują mniejsze miasta od 25 do 50 000 mieszkańców i tyleż samo, wśród badanych, znalazło się mieszkańców wsi. W badanej populacji nie znaleźli się e-uczniowie z małych miasteczek. Tendencja ta nie potwierdza jednego z zasadniczych założeń edukacji

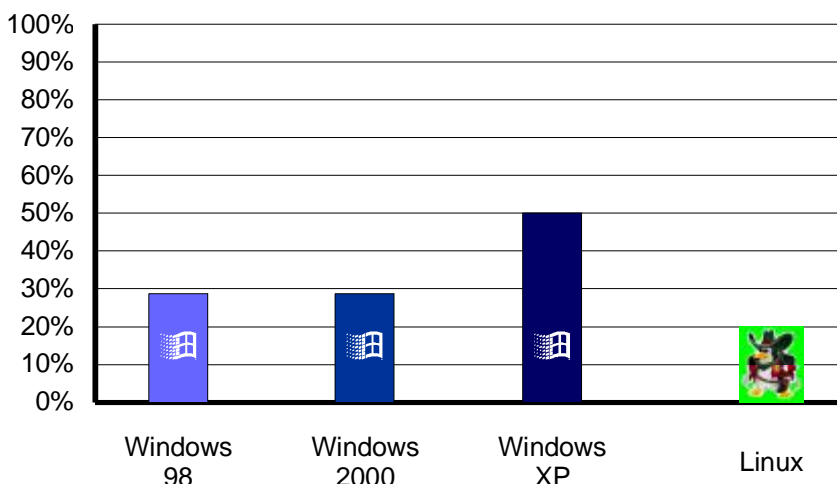
niestacjonarnej, która ze swą ofertą docierać ma tam, gdzie nie występują stacjonarne formy kształcenia. Duże aglomeracje miejskie są uprzywilejowane w kwestii tańszego, szerokopasmowego dostępu do Internetu. Mieszkańcy mniejszych skupisk zdani są niestety na konieczność korzystania z droższych, wolniejszych i bardziej zawodnych połączeń modemowych.

Wykres 5. Komputer dorosłego e-ucznia

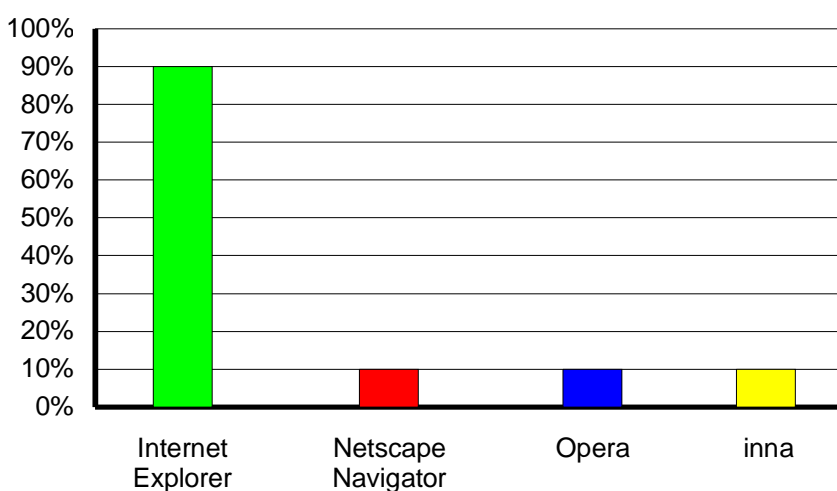
Dorośli e-uczniowie używają dość nowoczesnych komputerów osobistych klasy PC. Najczęstszymi wśród nich są maszyny wyposażone w procesory generacji Pentium III (blisko 60% respondentów). Niemal jedna trzecia badanych używa komputerów wyposażonych w najnowszej generacji procesory Pentium IV. W zdecydowanej większości, ponad 80% są to komputery stacjonarne, choć jedna piąta badanych deklaruje, że posługuje się urządzeniami przenośnymi. Zdarzają się także użytkownicy obu typów komputerów. Pośród badanej populacji nie znaleźli się użytkownicy coraz bardziej popularnych, również w Polsce, komputerów typu Apple. Związane to może być ze stale utrzymującymi się nieco wyższymi cenami tychże komputerów, a także z mniejszą popularnością i dostępnością oprogramowania, szczególnie darmowego.

Wykres 6. Systemy operacyjne, używane przez dorosłych e-uczniów

Żaden, nawet najnowocześniejszy i najsilniejszy komputer nie będzie funkcjonował bez oprogramowania. Podstawowym programem, niezbędnym dla działania każdego komputera jest system operacyjny. Dorośli e-uczniowie najczęściej instalują produkty firmy Microsoft. Połowa badanych posługuje się najnowszym systemem Microsoftu – Windowsem XP. Blisko 30% to użytkownicy Windowsa 2000 i podobnie Windowsa 98. Nieco dziwi fakt niskiego zainteresowania darmowymi systemami z grupy Linux. W pojedynczych przypadkach dorośli e-uczniowie instalują na swoich komputerach równoległe dwa systemy – Windows i Linux.

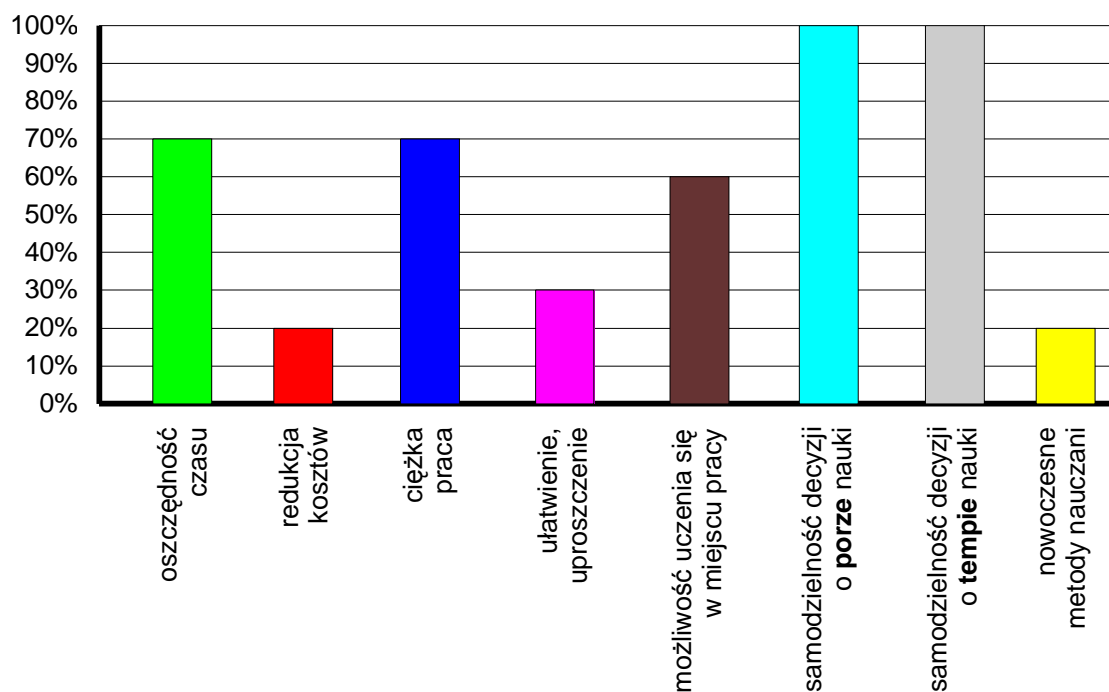
Wykres 7. Przeglądarki internetowe, używane przez dorosłych e-uczniów

Rezydentna dla systemów Microsoftu przeglądarka internetowa Microsoft Explorer jest najczęstszym wyborem, używa jej blisko 90% dorosłych e-uczniów. Bardzo rzadko instalowane i używane są inne produkty.

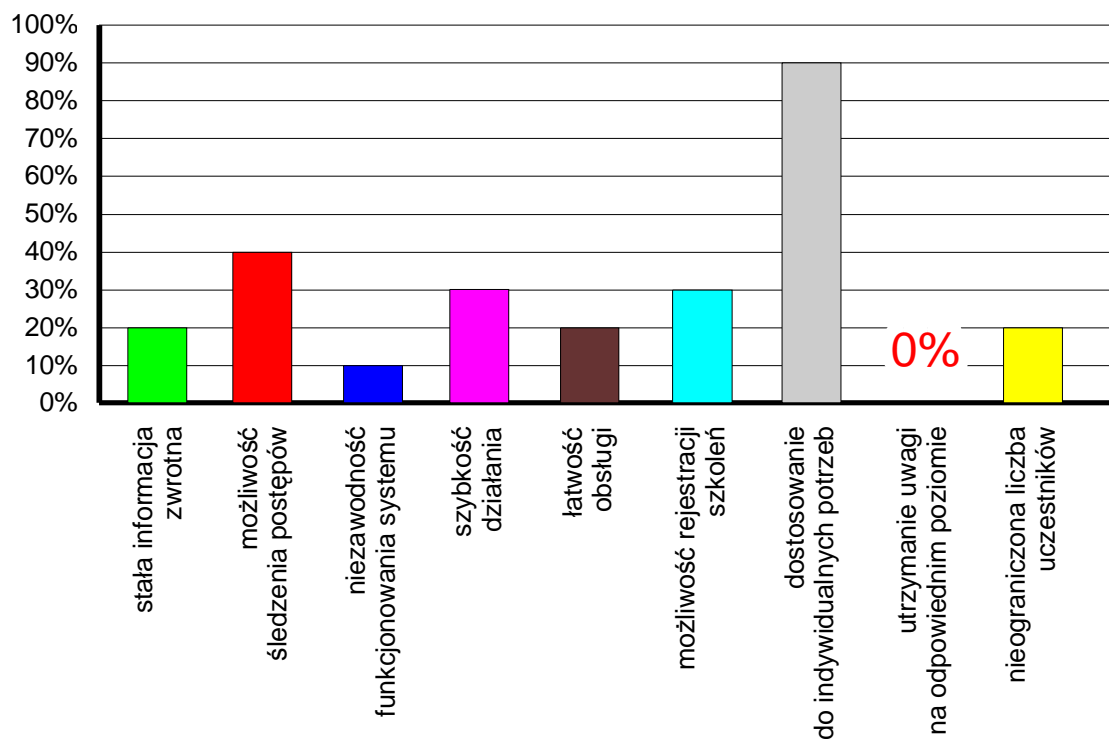
Potwierdza to monopolistyczną pozycję firmy Microsoft na rynku oprogramowania.

Wykres 8. Cechy charakterystyczne edukacji telematycznej, w opinii dorosłych e-uczniów

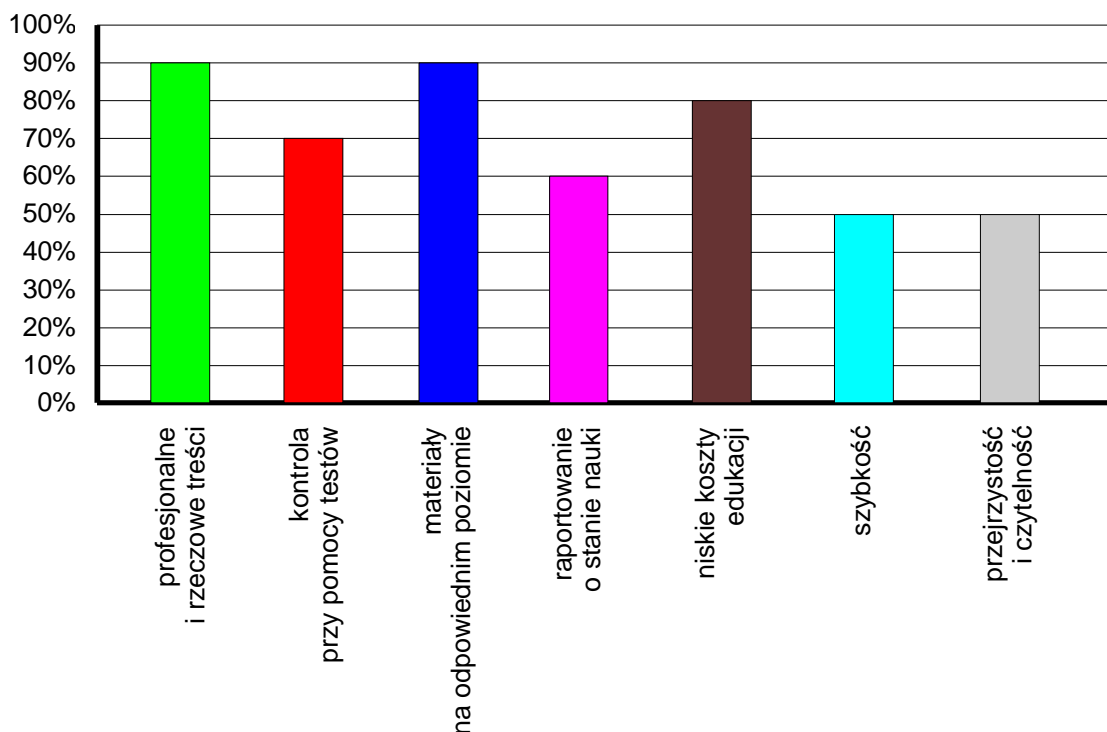
Dorośli e-uczniowie najbardziej cenią sobie w edukacji za pośrednictwem Sieci możliwość samodzielnego podejmowania decyzji o tempie nauki i o porze nauki. Cechy te wybrali wszyscy badani. Blisko 70 % wyborów padło na oszczędność czasu i ciężką pracę. Ważną, w opinii 60% badanych, jest możliwość uczenia się w miejscu pracy. Wskazuje to na fakt, iż właśnie miejsce pracy jest tym, w którym korzystają oni z dostępu do Internetu. Uproszczenie i ułatwienie to cecha wybrana przez blisko 30% ankietowanych, choć w zdecydowanej większości wybory ich padały także na ciężką pracę. Tylko 20% badanych zwróciło uwagę na redukcję kosztów związanych z edukacją, byli to głównie mieszkańcy mniejszych miast. Niespełna 20% uznało za istotne stosowanie nowoczesnych metod nauczania.

Wykres 9. Najistotniejsze cechy współczesnej edukacji na odległość, zdaniem dorosłych e-uczniów

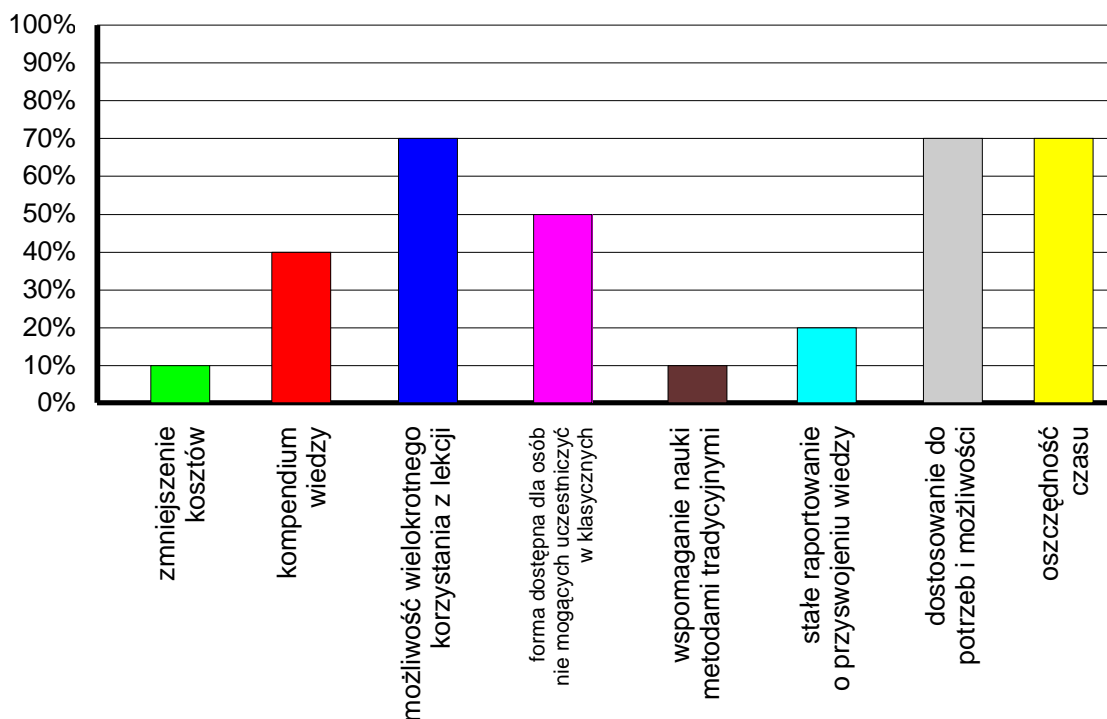
Za najistotniejszą cechę edukacji *online* zdecydowana większość dorosłych e-uczniów (90%) uznała łatwość dostosowania procesu nauczania i uczenia się do indywidualnych potrzeb. Za ważne cechy badani uznali możliwość śledzenia postępów w nauce (ponad 40%), możliwość rejestracji szkoleń (30%) i stałą informację zwrotną o stanie wiedzy (blisko 20%). Szybkość działania systemu istotna była dla 30% badanych. Na łatwość i prostotę obsługi zwróciło uwagę niemal 20% badanych, niezawodność systemu natomiast istotną okazała się być dla niespełna 10% dorosłych e-uczniów. Jedna piąta badanych uznała za ważną nieograniczoną liczbę uczestników, żaden jednak z badanych, co jest bardzo xastanawiające, nie wybrał utrzymania uwagi uczestników na odpowiednim poziomie.

Wykres 10. Oczekiwania e-uczniów względem elektronicznych platform edukacyjnych

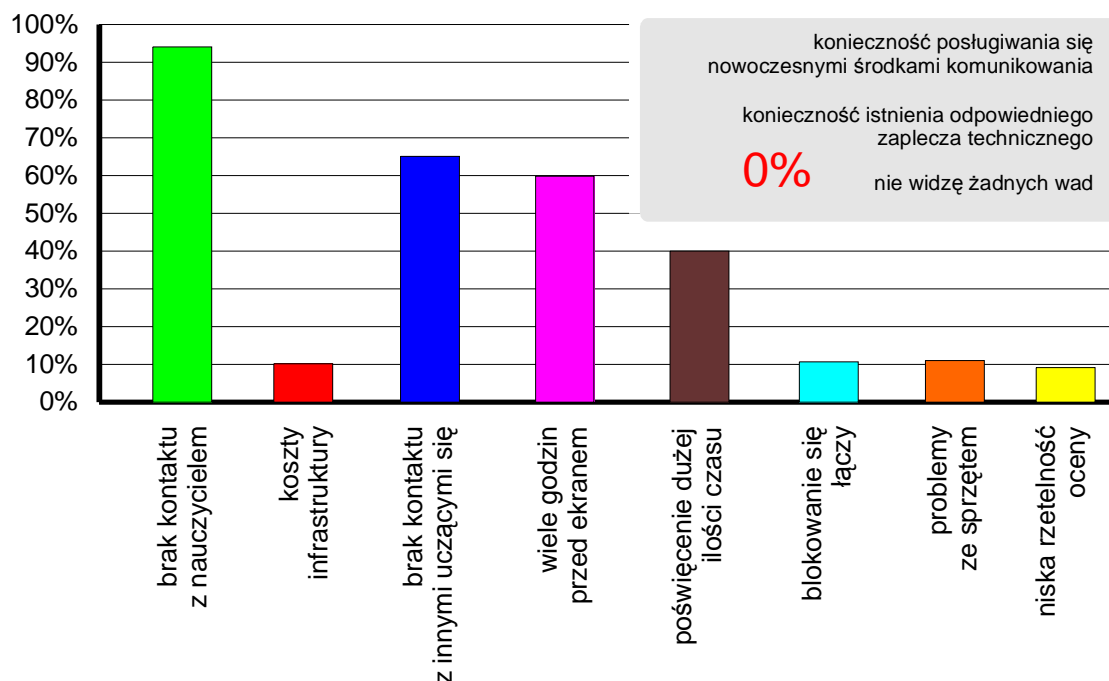
e-Szkoła, czyli platforma z której korzystają dorośli e-uczniowie, powinna być, zdaniem badanych, miejscem publikowania profesjonalnych i rzeczowych treści i zamieszczania materiałów na odpowiednim poziomie. Powinna także zachowywać niskie koszty edukacji. Ponad 70% badanych zwróciło uwagę na kontrolę przy pomocy testów. Blisko 60% wskazało, iż platformy edukacyjne powinny automatycznie raportować o stanie nauki. Połowa badanych wymaga od e-szkół szybkości oraz przejrzystości i czytelności.

Wykres 11. Najistotniejsze zalety edukacji telematycznej w opinii dorosłych e-uczniów

Za najistotniejsze zalety edukacji telematycznej dorośli e-uczniowie uznali możliwość wielokrotnego korzystania z jednej lekcji, możliwość dostosowania procesu kształcenia do potrzeb i możliwości uczestnika, a także oszczędność czasu. Połowa badanych uznała tę formę kształcenia za dostępną dla osób nie mogących uczestniczyć w zajęciach klasycznych. Blisko 40% uznało edukację *online* za stale dostępne kompendium wiedzy. Istotną zaletą dla 20% okazało się stałe raportowanie o przyswojeniu wiedzy. Tylko około 10% badanych poczytuje jako szczególną zaletę zmniejszenie kosztów i możliwość wspomagania procesu metodami tradycyjnymi.

Wykres 12. Najistotniejsze wady kształcenia *online* zdaniem dorosłych e-uczniów

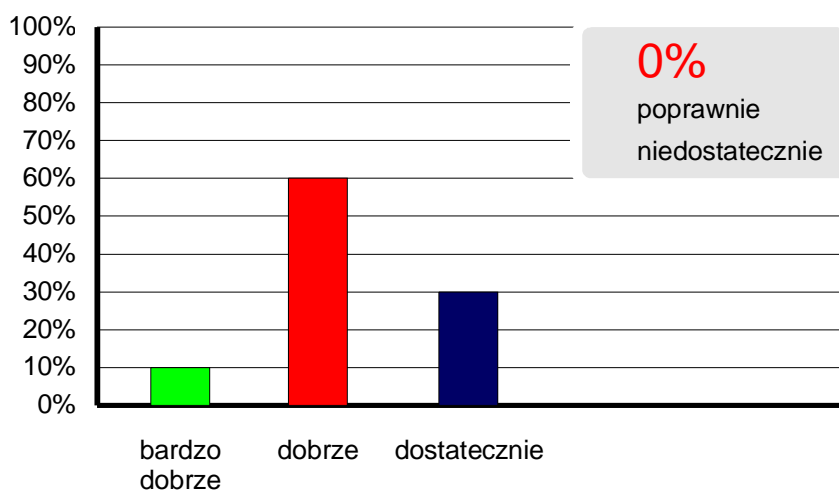

Za najważniejszą wadę edukacji *online* niemal wszyscy dorośli e-uczniowie uznali brak bezpośredniego kontaktu z nauczycielem. Zdecydowana większość - ponad 65% - za istotną wadę uznała także brak kontaktu z innymi uczącymi się. Konieczność spędzenia wielu godzin przed ekranem komputera to wada w opinii blisko 60% badanych. Według 40% e-uczniów szczególna wada edukacji telematycznej to konieczność poświęcenia dużej ilości czasu. Stosunkowo niewiele, bo tylko około 10% badanych, poczytuje za szczególne wady koszty związane z infrastrukturą, blokowanie się łączy i problemy ze sprzętem. Tylko niecałe 10% za najistotniejszą z wad uznało niską rzetelność oceny.

Jak głęboko zakorzenione w społeczeństwie są już nowe technologie i jak bardzo przywykli do ich stosowania w codziennym życiu (także w edukacji) ankietowani, dowodzić może fakt, iż żadna z badanych osób nie wybrała, jako istotnej wady, konieczności posługiwania się nowoczesnymi środkami komunikowania, ani konieczności istnienia odpowiedniego zaplecza technicznego.

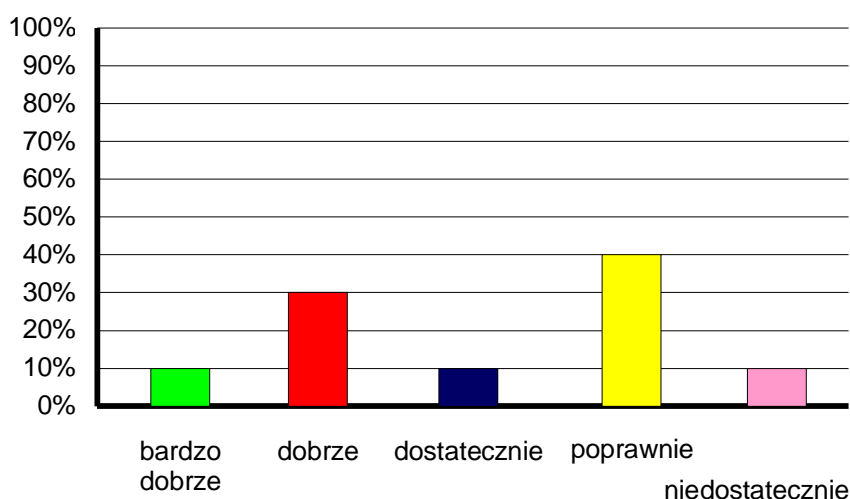
Nie znalazł się jednak także żaden dorosły e-uczeń, który nie widziałby żadnych wad w procesie wirtualnej edukacji.

Wykres 13. Merytoryczna ocena kursów, w których uczestniczyli dorośli e-uczniowie

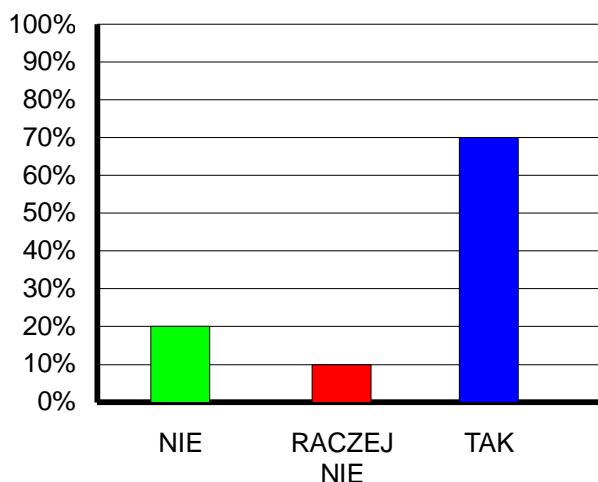
Merytoryczne treści kursów, w których uczestniczyli badani, zostały przez nich ocenione pozytywnie. Ponad połowa badanych (59%) przyznała im ocenę dobrą, blisko jedna trzecia respondentów - ocenę dostateczną, a niewiele poniżej 10% - najwyższą ocenę - bardzo dobrą. Żaden z dorosłych e-uczniów nie ocenił treści kursu jako tylko poprawne, czy niedostateczne.

Wykres 14. Ocena technicznej realizacji kursów *online* w opinii dorosłych e-uczniów

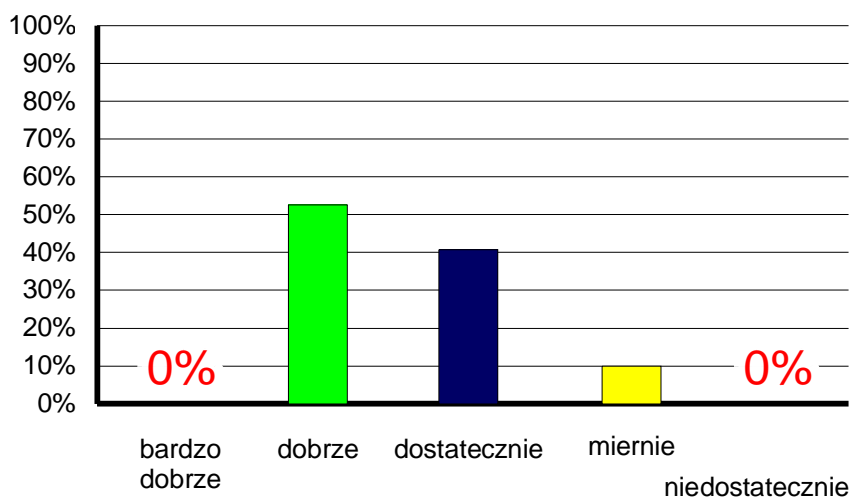
Nieco gorzej przedstawia się sprawa z oceną technicznej realizacji kursów. Pojawiły się wyraźne głosy krytyki. Niemal 10% ocen niedostatecznych, około 40% ocen poprawnych, 10% ocen dostatecznych. Tylko niespełna 30% oceniło realizację kursów jako dobrą i niecałe 10% jako bardzo dobrą.

Wykres 15. Problemy komunikacyjne dorosłych e-uczników

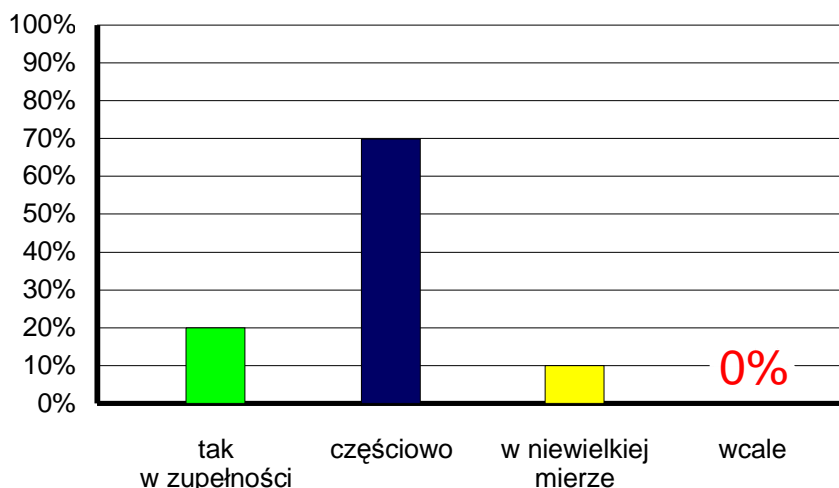
Słaba nota dla technicznej realizacji kursów znajduje swoje potwierdzenie w często występujących problemach komunikacyjnych. Prawie 70% ankietowanych zdecydowanie potwierdziło występowanie takowych problemów podczas korzystania z kursu. Tylko 10% raczej nie skarżyło się na tego rodzaju problemy i około 20% wcale ich nie miało.

Wykres 16. Ogólna ocena kursów *online*, w których uczestniczyli dorośli e-uczniowie

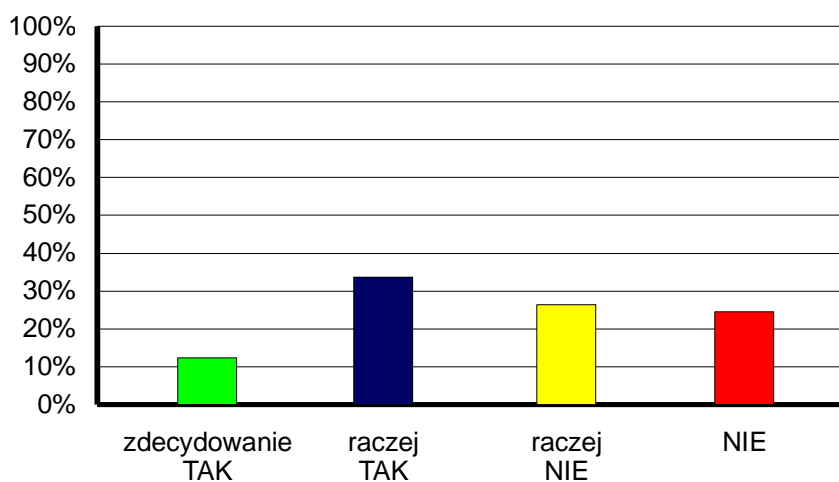
Kursy, w których uczestniczyli e-dorośli, w ogólnej opinii ponad połowy badanych otrzymały ocenę dobrą, ponad 40% respondentów oceniło je jako dostateczne. Nie zabrakło bardziej krytycznych ocen, niemal 10% przyznało swoim kursom tylko oceny mierne.

Wykres 17. Czy kursy, w których uczestniczyli dorośli e-uczniowie, spełniły ich oczekiwania?

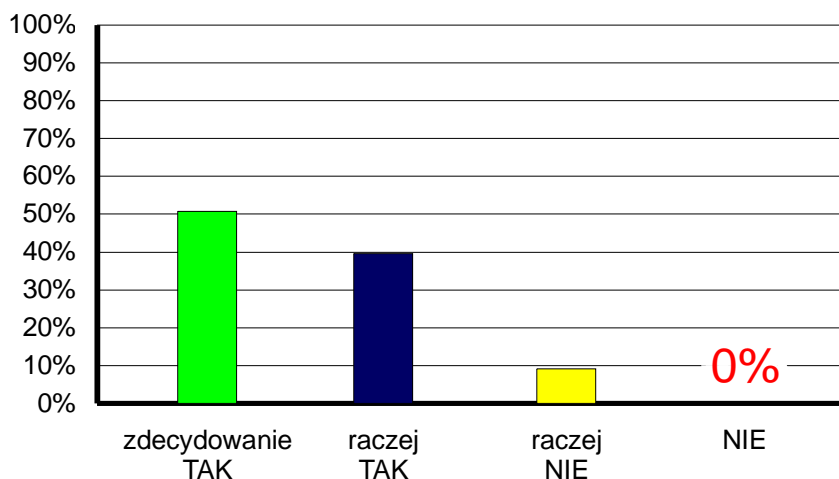
Na pytanie: *Czy kurs spełnił Państwa oczekiwania?*, zdecydowana większość ankietowanych, bo niemal 70%, odpowiedziała, że częściowo. Ponad 20% dorosłych e-uczniów było w zupełności zadowolonych z kursów. Oczekiwania niecałych 10% zostały spełnione w niewielkiej mierze.

Wykres 18. Czy dorośli e-uczniowie mieli problem z odnalezieniem w Sieci odpowiedniej dla siebie oferty kursowej?

Owe nie najbardziej optymistyczne opinie co do spełnienia oczekiwań, mogą mieć swoje odzwierciedlenie w trudnościach z odnalezieniem w Sieci odpowiedniej oferty. Ponad jedna trzecia badanych skarżyła się, że raczej występowały takowe problemy, zdecydowanie odnotowało je 13% e-uczniów. Jedynie dwadzieścia kilka procent ankietowanych raczej nie miało problemów z odnalezieniem odpowiedniej dla siebie oferty, bądź w ogóle ich nie miało.

Wykres 19. Czy dorośli e-uczniowie planują w przyszłości korzystać z elektronicznych form edukacji?

Nie zrażeni jednak przeciwnościami losu dorośli e-uczniowie mają zamiar kontynuować edukację w e-szkołach. Ponad połowa badanych zdecydowanie w przyszłości ma zamiar korzystać z elektronicznych form kursowych, raczej taką formę nauki podejmie blisko 40%. Jedynie niespełna 10% ankieterowanych raczej nie zamierza podejmować edukacji drogą elektroniczną. Można zaryzykować stwierdzenie, iż dorośli e-uczniowie mimo wszystko są ambitni i troszczą się o swój rozwój.

Jedną z dodatkowych cech dorosłych e-uczniów, która wyraźnie ujawniła się w procesie niniejszych badań, to fakt, iż internauci są ... leniwi. Wniosek ten wysnuć można na podstawie liczby odesłanych ankiet. Spośród rozesłanych elektronicznych kwestionariuszy do autora wróciło zaledwie 10%.

Sam kwestionariusz, jego wypełnienie i odesłanie nie powinny nastęrczać najmniejszych problemów nawet początkującemu użytkownikowi sieci Internet. Aby go wypełnić, wystarczyło jedynie wybrać żądane odpowiedzi przy kolejnych pytaniach i kliknąć przycisk 'wyślij' ...

Bibliografia:

- *A Memorandum on Lifelong Learning*. Commission of the European Communities, Brussels 2000.
- Cresson E., Flynn P. (red.): *Biała Księga kształcenia i doskonalenia. Nauczanie i uczenie się. Na drodze do uczącego się społeczeństwa*. WSP TWP, Warszawa 1997.
- Delors J. (red.): *Edukacja jest w niej ukryty skarb*. Wydawnictwo UNESCO, Warszawa 1998.
- Faure E. (red.): *Uczyć się, aby być*. PWN, Warszawa 1975.
- Galwas B., Nowak J., Nowak S., Pajer M., Witoński P.: *Edukacja w Internecie*. „MEWa” nr 1/2002.
- Keegan D.: *Foundations of Distance Education*. Routledge, London 1991.
- de Kerckhove D.: *Inteligencja otwarta. Narodziny społeczeństwa sieciowego*. Wyd. MIKOM, Warszawa 2001.
- de Kerckhove D.: *Powłoka Kultury. Odkrywanie nowej elektronicznej rzeczywistości*. Wyd. II, Wyd. MIKOM, Warszawa 2001.
- *eLearning: Designing Tomorrow's Education*. Commission of the European Communities, Brussels 2002.
- Korzan D.: *Ewolucja kształcenia zdalnego*. [w:] Zbigniew Paweł Kruszewski, Józef Pólturzycki, Eugenia Anna Wesołowska (red.): *Kształcenie ustawiczne – idee i doświadczenia*. Wyd. Naukowe NOVUM, Płock 2003, s. 383 – 401.
- Korzan D.: *Kształcenie ustawiczne – przegląd literatury*. „Rocznik Andragogiczny 2002”, Akademickie Towarzystwo Andragogiczne, Warszawa – Toruń 2003, s. 55 i dalsze.
- Korzan D.: *Polskie uczelnie wyższe w sieci Internet*. „Edukacja Otwarta” Nr 1/2 (5/6), Płock 2002 (II).
- Korzan D.: *Sieć Internet w samokształceniu nauczycieli*. „Edukacja Otwarta” Nr 4(8)/2002(II), Płock 2002.
- Kubiak M. J.: *m-learning – najnowszy paradygmat kształcenia*. „Wirtualna edukacja” Nr 18 (12/2003).
- Kubiak M. J.: *Słownik Technologii Informacyjnej*. Wyd. MIKOM, Warszawa 1999.
- Kubiak M. J.: *Szkoła, Internet, Intranet. Wirtualna edukacja*. Wyd. MIKOM, Warszawa 2000.
- Mandel T., Van der Leun G.: *Netykieta czyli przykazania dla internautów*. Wyd. MIKOM, Warszawa 1998.
- Mischke J.: *Szanse otwartego kształcenia na odległość na poziomie wyższym (w oparciu o doświadczenia OEN AGH)*. [w:] Techniki komputerowe w przekazie edukacyjnym. X Jubileuszowe Ogólnopolskie Sympozjum

Naukowe. Kraków 29-30 września 2000. Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków 2000.

- Moore M. G.: *What is E-Learning?* “Darwin Magazine” www.darwinmag.com/read/050101/curve.html, 2001.
- Pólturzycki J.: *Dydaktyka dla nauczycieli*. Wyd. NOVUM, Płock 2002.
- Pólturzycki J.: *Edukacja dorosłych za granicą*. Wyd. Adam Marszałek, Toruń 1998.
- Rogoś A.: *TELEPORTAL.pl. Przewodnik po portalach internetowych*. Wyd. Tower Press, Gdańsk 2000.
- Tanaś M.: *Edukacja zdalna w koncepcji dydaktycznej*. [w:] „Wyszczia Oswita Ukrainy” 2002, nr 1(3).
- Tanaś M.: *Edukacyjne zastosowania komputerów*. Wyd. ŻAK, Warszawa 1997.
- UNESCO: *Terminology of Adult Education*. Paris 1979.
- Zawadzka E.: *Kształcenie korespondencyjne*. PWN, Warszawa 1967.